

TRNOVIT EVROPSKI PUT

“Dosta sam uznemiren ovakvom izjavom jer umesto da pomogne početku dijaloga ona može da ga zatvori. Možda je bilo od Srbije poštenije tražiti da prizna nezavisnost Kosova nego da prizna državni integritet”, rekao je srpski premijer Ivica Dačić na konferenciji za novinare pošto je od ambasadora Evropske unije (EU) u Srbiji Vensana Dežera dobio Izveštaj o napretku Srbije koji je pripremila Evropska komisija (EK). Ono što je iznerviralo srpskog premijera je činjenica da se u delu Izveštaja koji se odnosi na odnose Beograda i Prištine, osim zahteva za daljim napretkom dijaloga za koji se traži da bude podignut na viši nivo i sprovođenjem postignutih sporazuma, po prvi put zahteva od Srbije da poštuje “teritorijalni integritet Kosova”!?

Činjenica da srpski premijer, makar posredno, nije bio unapred obavešten o novom zahtevu EU kada je u pitanju odnos Beograda sa Kosovom dodatno je razljutila srpsku Vladu. U Beogradu je ovaj zahtev EU protumačen kao način na koji Brisel pokušava da natera Srbiju da posredno prizna nezavisnost Kosova. Objašnjenje za ovakvo tumačenje novog zahteva EU, srpski političari su našli u međunarodnom pravu koje u definciji države teritorijalni integritet definiše kao jedan od neophodnih uslova.

Pitanje tumačenja termina “teritorijalni integritet” je do te mere zaoštrilo odnose Beograda i Brisela da je već sutradan, po objavljivanju Izveštaja EK, evropski komesar za proširenje EU Štefan File, slučajno ili ne, doputovao u Srbiju. On je odmah po dolasku u Beograd, gde je govorio na sednici Odbora za evropske integracije Narodne skupštine Republike Srbije, izjavio da formulacija o “očuvanju teritorijalnog integriteta Kosova” iz godišnjeg Izveštaja Evropske komisije “ne prejudicira status Kosova”, već ukazuje da se Evropska komisija “protivi podeli Kosova”. Komesar File je istakao da je EU stalo do Srbije. “Razumem da neka pitanja, posebno kada su povezana sa Kosovom, podstiču emocije i da ljudi zapravo postavljaju pitanje da li u EU treba ići i da li EU mari za Srbiju. Kažem vam da mari, i to na ozbiljan način, što na simboličan način potvrđujem svojim dolaskom i odlukom Ketrin Ešton da se uključi u politički dijalog Beograda i Prištine”, objasnio je File srpskim poslanicima. On je istakao da iz najnovijeg izveštaja Evropske komisije proističu dva najvažnija zaključka – “da prioriteti u narednom periodu treba da budu vidljivo i održivo unapredjenje odnosa sa Kosovom i nastavak unutrašnjih reformi”. Bilo je spekulacija da li postoji neka neformalna lista zahteva, upitan sam da li osim formalnih zahteva postoji i nešto neizrečeno. Posle jučerašnjeg izveštaja Evropske komisije jasno nam je da tako nešto ne postoji”, rekao je File.

Ova objašnjenja su donekle smirila strasti među srpskim političarima pa je prvi potpredsednik Vlade Srbije i lider najjače stranke vladajuće koalicije Aleksandar Vučić izjavio je da je od komesara Filea “dobio uveravanje da formulacija o teritorijalnom integritetu Kosova, koji se navodi u Strategiji o proširenju EU, u Srbiji pogrešno protumačena” i dodao da se nada da je to samo “pitanje nespretne formulacije”.

Vučić je istakao da je u izveštaju sve manje ili više očekivano i ponovio da nema "dobrih i lakih rešenja" po pitanju Kosova i Metohije. "Niko od građana Srbije neće biti srećan ni jednim rešenjem i za Srbiju ostaje samo da se kreće u onim okvirima u kojima može da dobije najviše što može, a izgubi najmanje što mora", rekao je Vučić.

Ta izjava Aleksandra Vučića kao da je posredno potvrdila pisanje ugledne srpske dnevne novine Blic koji je pozivajući se na diplomatske krugove u Briselu objavio je srpski predsednik Tomislav Nikolić dao do znanja EU "da želi da se kosovsko pitanje reši već u prvoj godini mandata srpske vlade". Ovakvo pisanje vlast nije potvrdila, ni demantovala ali je takva želja srpskog predsednika logična. Srpska vlada zna da je pitanje statusa Kosova "pitanje svih pitanja" kao i da Srbija skoro da ne može da napreduje dok ne reši otvoreni problem svoje južne pokrajine koja je jednostrano proglasila nezavisnost u februaru 2007. godine što Srbija nikada nije prihvatila. Dakle, ako vlada želi novi mandat tada najveće probleme koji pritiskaju građane mora da rešava odmah. Pokušaj da Beograd i Priština konačno reše probleme ,koji traju duže od veka, desiće se na pregovorima koji se najavljuju a u kojima će učestvovati evropska komesarka za spoljne poslove Ketrin Ešton. Da srpska vlast polaže dosta nade u ove pregovore pokazala je i najava predsednika Nikolića da će Srbija formirati pregovarački tim ,kao i da će predložiti premijera Dačića da bude šef tog tima. Dačić nije ni potvrdio, ni demantovao da će predvoditi srpsku delegaciju na pregovorima sa Prištinom. "Još nije određen pregovarački tim i ko će biti na njegovom čelu. Ali ponoviću još jednom, niko ne sme da beži od odgovornosti", rekao je Dačić i dodao da se "ne može očekivati da sa srpske strane razgovore vode pomoćnik ministra ili činovnici u vladi, ukoliko će u dijalogu učestvovati Ketrin Ešton". Već sada je jasno da će se odnos dve najjače političke stranke koje čine vladu Socijalističke partije Srbije (SPS) na čijem čelu je premijer Dačić i, po izbornom rezultatu jače, Srpske napredne stranke (SNS koju predvodi prvi potpredsednik Vlade Vučić prelamati i kroz sastav pregovaračkog tima Srbije. Obe stranke znaju da će kakvi god rezultati pregovora budu oni neće zadovoljiti većinu stanovnika. Zato im je neophodno da podele odgovornost. Uostalom, slični procesi će se dešavati i na kosovskoj strani.

U svakom slučaju, Srbija i EU su došli do prelomnog trenutka u svojim odnosima. Brisel više ne može da govori da se od Beograda neće tražiti priznanje nezavisnosti Kosova pre ulaska u EU kada se zna da postoje zemlje članice EU koje na tome insistiraju. A kako je mehanizam odlučivanja u Briselu takav da svaka zemlja članica može da stavi veto na odluku o pristupanju ,to je jasno da je dovoljno da samo jedna zemlja insistira na priznanju Kosova od strane Srbije pa da process učlanjenja zemlje u EU bude zaustavljen. Beograd više ne može da sprovodi politiku "i Evropa, i Kosovo" odnosno da tvrdi da su učlanjenje u EU i rešavanje problema Kosova dva odvojena koloseka.

S druge strane, promena vlasti u Beogradu onemogućila je EU da nastavi da sprovodi politiku po kojoj se na svakom koraku Srbije na putu ka EU postavljaju novi zahtevi koji se tiču normalizacije odnosa Beograda i Prištine. Jednostavno, prošla vlada koju je predvodila Demokratska stranka (DS) bivšeg predsednika Srbije Borisa Tadića, čiji je osnovni politički cilj bio učlanjenje Srbije u EU, nije imala izbora osim da pristane na takvu politiku Brisela. Bilo kakav zastoj u evropskim integracijama skupo je koštao DS i zato je ova stranka, manje ili više, bila podložna pritiscima. To se najbolje videlo krajem 2011. godine kada je Tadićeva vlada učinila velike ustupke u politici prema Kosovu kako bi Srbija dobila status kandidata za člana EU.

Tadićeve demokrate (narodni naziv za DS) su smatrale da im dobijanje statusa kandidata omogućava da na izborima koji su održani u proleće ove godine dobiju novi mandat. Ipak, izbore su izgubili. Utisak je da je i sama EU doprinela porazu Tadića jer je čvrstim i čestim uslovljavanjem u vezi sa Kosovom njegovu politiku "I Evropa, i Kosovo" učinila besmislenom.

Dolaskom nove vlasti u Srbiji sve se promenilo. Nova vlada je učlanjenje Srbije u EU proglasila svojim prioritetom, ali jasno je da ne bi pretrpela političku štetu ako bi došlo do zastoja u evropskim integracijama. Ona veoma vodi računa da održava dobre odnose sa EU o čemu svedoči izjava potpredsednika Vlade Srbije Aleksandra Vučića "da je cilj Vlade Srbije da što pre dobije datum za početak pregovora i da istovremeno očuva nacionalni integritet i suverenitet", kao i da ne misli "da bilo ko planira da Srbiju vodi suprotno od Evropske unije, niti je to realno." Međutim, EU će morati u budućnosti da vodi više računa da snažan pritisak na Srbiju u vezi sa Kosovom može da dovede do odustajanja Srbije od evropskih integracija. Dok se verovalo da bivši predsednik Tadić nikada neće odustati od evropskih integracija nova vlada može, bude li pritisak preveliki, da kaže da neće prihvatiti uslovljavanje. Bude li tako, zapadne zemlje nemaju više način da vrše pritisak na Beograd u vezi sa Prištinom. To će posredno dovesti do pogoršanja odnosa Beograda i Prištine kao i stanja u čitavom regionu a Kosovo ostaje zamrznuti konflikt. Od ovakve situacije niko nema korist – ni Srbija, ni Kosovo, ni EU. Upravo je to najjači adut Srbije u pregovorima sa Briselom koji slede.

Da može da bude tako potvrdio je srpski predsednik Tomislav Nikolić u intervjuu za ugledni srpski list Večernje novosti. "Ako nam zvanično postave uslov: Evropa ili Kosovo - odustaćemo od evropskog puta. To sam govorio u kampanji i moj narod ne bi bio iznenađen ako bih to predložio. Dostigli smo stepen uređenja da možemo da računamo na EU. Ona nas sada drži na odstojanju samo zbog Kosova i Metohije (*srpsko ime za Kosovo*). Ali, može tako da nas drži još sto godina, mi nećemo promeniti stav o južnoj pokrajini. Ako počnu da nam dopisuju nova pravila koja nisu važila za druge države, onda mogu da nas odbace od sebe. U tom slučaju je bolje da nam kažu: nećemo vas", rekao je predsednik Nikolić. On je dodao da za sada niko iz EU "nije tražio da priznamo nezavisnost Kosova i Metohije" i dodao da Srbija "uređuje zemlju po evropskim standardima, koji nam pomažu da sprovedemo reforme i uredimo Srbiju na demokratskim principima". "Slažem se da odnos sa EU ne može da se gradi na tome da svaki put dobijamo nove zahteve. Mi tražimo samo da nam se postave uslovi kao i drugim zemljama, ni manje ni više", rekao je predsednik Nikolić

U senci rasprave o terminu "teritorijalni integritet" ostali su drugi delovi Izveštaja EK koji govore o stanju u drugim oblastima u Srbiji koji su od značaja za priključenje EU. Ove primedbe su veoma važne za Srbiju jer je, postala ili ne članica EU, prihvatanje evropskih standarda u društvu je pitanje civilizacijskog napretka zemlje. Drugim rečima, da li će Srbija biti članica EU ili ne je politička odluka, ali Beograd zbog sebe mora da reformiše društvo i ekonomiju kako bi zemlja bila konkurentna u svetu a upravo o tome se govori detaljno u Izveštaju EK.

U izveštaju se navodi da Srbija treba da učini mnogo toga u reformi pravosuđa, vladavini prava, socijalnoj politici, ekonomiji, energetici i zaštiti životne sredine. U izveštaju Evropske komisije stoji primedba da u srpskom pravosuđu postoji oko šest miliona nerešenih sudskih slučajeva!?

Izveštaj je kritičan i kada je reč o unapređenju ljudskih prava u Srbiji, i od Beograda se ne očekuje samo da poboljša slobodu izražavanja, već opšte prihvatanje manjinskih i ugroženih grupa u društvu. Kada je reč o ekonomskim reformama, pomenuti su problemi vezani za nedovoljnu nezavisnost Narodne banke Srbije, vrlo nizak položaj Srbije kada je reč o bankarskom poslovanju i nezaposlenost. Posebno je istaknut gotovo jednak odnos zaposlenih i penzionisanih građana, što nanosi veliku štetu državnom budžetu.

Čini se da javnost u Srbiji nije dovoljno obratila pažnju na ostale primedbe Evropske komisije već se rasprava svela na priču o tome šta znači teritorijalni integritet. A u Izveštaju su date brojne i ozbiljne primedbe na stanje u srpskom društvu, koje ga od sprečavaju da se dalje razvija i napreduje. Kao i često u svojoj istoriji, u Srbiji se mnogo više energije troši na simbole nego na uređenje života ljudi i stvaranje normalnog društva. Upravo zato Vlada mora da pokuša da brzo i efikasno, uz bolne kompromise reši kosovski problem, kako bi se okrenula uređenju društva, jačanju demokratskih institucija i procedura, poboljšanju standarda stanovnika i obezbeđivanju boljeg života. Ne bude li tako, ni Srbiji a ni Kosovu neće vredeti nikakav teritorijalni integritet.